

Рецензія

кандидата педагогічних наук, доцента **Надім'янової Тетяни Василівни**

на дисертаційне дослідження **Денисяк Юлії Василівни**

«Формування здоров'язбережувальної компетентності дітей

в умовах закладу дошкільної освіти (кінець XX – початок XXI століття),

подане до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 36.053.020

у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 «Освіта /Педагогіка» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження. Питання здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку увійшли в актуальний суспільний контент, який розширює та поглиблює проблему здоров'язбереження людини з раннього віку, відкриваючи нові підходи до діяльності закладу освіти, педагогічної діяльності усіх суб'єктів освітнього процесу, і найперше, в межах дошкілля.

В умовах сьогодення питання збереження і зміцнення життєвих сил людини й формування культури здоров'я з раннього віку стає надважливою проблемою на глобальному, державному та особистісному рівнях. Зважаючи на це, дисертанткою зроблена спроба неупередженого осмислення процесів розвитку та вдосконалення функціонування сучасної дошкільної освіти, завдяки яким дослідниця відкриває нові горизонти наукових обґрунтувань необхідності дослідження і практичної імплементації проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку.

Серед чинників, що детермінують нагальну комплексну турботу про збереження людського генофонду та поліпшення стану здоров'я людини від народження протягом усього життя, здобувачка виокремлює: глобальну екологічну кризу, зумовлену розвитком суспільства без урахування законів

природного оточення; порушення рівноваги у системі «природа-людина» через хижацьке природокористування та втручання людини у флору й фауну з нанесенням непоправних збитків; ігнорування принципу природовідповідності; неврахування життєвого потенціалу людини; низький рівень культури здоров'я особистості і невідповідність складової життя людини стосовно системної освітньої складової; появу нових загроз для людини: віруси, новітні хвороби, відсутність доступу до чистої води, якісних продуктів, чистого повітря тощо; проблему відкладеного дітонародження, яке спричиняє народження дітей зрілими батьками з усіма відповідними наслідками; локальні конфлікти та війни, що мають широкий негативний вплив на людину з часу її внутрішньоутробного розвитку тощо.

Актуальність дослідження Денисяк Ю. посилюється також тим, що лише ціннісне і системне переосмислення стосунків між людиною і природою, прийняття парадигми природовідповідності може стати засадничим підґрунтям для уникнення драматичного сценарію у сучасному протистоянні людини й природи.

Вважаємо актуальність роботи незаперечною як на теоретичному, так і на прикладному рівнях й стверджуємо, що робота має значний науково-практичний потенціал, зважаючи на процеси глобалізації, інформатизації, технологізації та інтеграції у широкому розумінні й значенні цих змін, які часто призводять до значного погіршення здоров'я особистості.

Ступінь обґрунтованості наукових положень.

Наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження Денисяк Юлії Василівни сформульовано логічно, системно, чітко. Важливим здобутком дисертантки є повне й аргументоване визначення сутності та змісту означених ключових понять дослідження, запропоновані шляхи й способи реалізації механізмів формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти.

Робота відзначається творчим пошуком авторки, обґрунтованістю, доказовістю, новими підходами щодо оцінки подій і феноменів у царині формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку.

Обґрунтування теми дисертаційної роботи є переконливим. Аналіз основних положень дослідження свідчить про досягнення мети і розв'язання поставлених завдань. Зміст роботи відповідає поставленій меті. Висновкам до дисертації властиві узагальненість, чіткість, лаконічність, повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості та об'єктивності.

Достовірність наукових результатів дослідження забезпечується належно обґрунтованою та імплементованою в роботі методологічною основою дослідження, серцевину якої становить система наукових підходів, а саме: на загальнонауковому рівні – холістичний і гуманістичний; на конкретно-науковому рівні – аксіологічний, компетентнісний, діяльнісний та суб'єкт-суб'єктний підходи.

Для реалізації завдань дослідження використано загальнотеоретичні та методологічні принципи наукового пізнання: об'єктивності, детермінізму, єдності теорії й практики, системності тощо.

Достовірність та наукова переконливість роботи підкріплюється широкою джерельною базою дослідження

Робота відзначається аргументованістю, об'єктивністю, логічністю викладу матеріалу, адекватним до завдань наукового дослідження комплексом методів наукового пошуку.

Наукова новизна дослідження. *Здобувачкою вперше: теоретично обґрунтовано сутнісні аспекти проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності дітей (кінець XX – початок XXI століття); конкретизовано нормативно-правові та суспільні детермінанти формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти; сформульовано педагогічні умови успішної реалізації завдань формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти; висвітлено педагогічну проблему змісту та сутності здоров'язбережувальної компетентності дошкільників; розглянуто прикладні аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в системі українського дошкілля (1991 – 2022 рр.); узагальнено зміст та завдання*

формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільнят на сучасному етапі розбудови дошкільної освіти України.

Наукова новизна узгоджується із завданнями дослідження, що є складовими поставленої в дисертації мети та не виходить за її межі.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Зміст роботи Денисяк Юлії Василівни свідчить про ґрунтовне вивчення дослідницею проблеми, що має незаперечні елементи інноваційності, виваженість, логіку і самостійність аналізу, творче застосування комплексу методологічних підходів дослідження, прямий і безпосередній вихід результатів роботи на практику функціонування сучасного дошкільця.

Науковий апарат роботи має усі необхідні компоненти: мету, завдання, об'єкт, предмет, методи. Коректно визначені наукова новизна та практичне значення, представлено інформацію про апробацію і впровадження отриманих результатів. Структура дисертаційної роботи відповідає логіці поставлених завдань, що відображають їх комплексну реалізацію. Кожен розділ та параграф роботи є логічним продовженням попереднього, що дає можливість наукове дослідження розглядати цілісно, послідовно й завершено.

У першому розділі «Теоретичні засади проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності дітей (кінець XX – початок XXI століття)» авторкою схарактеризовано підходи щодо визначення базових понять здоров'язбереження в історичній ретроспективі. Окреслено сутність здоров'язбережувальної компетентності як інтегративної якості, що містить сукупність знань дитини про її здоров'я, здоровий спосіб життя, мотиви, що спонукають до потреби зміцнення, збереження та корекції здоров'я. На основі наукового осмислення поняття «здоров'я», здобувачкою обґрунтовано й представлено власну дефініцію поняття «здоровий спосіб життя».

Системно представлено педагогічну площину проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Виокремлено та схарактеризовано визначальні педагогічні підходи, як то: аксіологічний, культурологічний, особистісно-діяльнісний. Проаналізовано достатній масив

нормативно-правових документів та суспільно-визначальних засад з формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку.

У розділі авторка ґрунтовно аналізує педагогічні умови реалізації завдань здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти, акцентуючи увагу на власному визначенні поняття «педагогічні умови».

У другому розділі «Прикладні аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в системі українського дошкілля (1991 – 2022 р.р.)» авторка об'єктивно і неупереджено оцінює роль традиційних та інноваційних шляхів щодо формування здоров'язбережувальної компетентності дітей, обґрунтовуючи її контекст в умовах пострадянського простору.

Здобувачка ґрунтовно схарактеризовує діяльність закладів дошкільної освіти України, у яких широко запроваджувались та використовувались оздоровчі методики провідних українських науковців Е. Вільчковського, Н. Денисенко, М. Єфименка, В. Музирової, А. Шевцової та ін. У розділі виокремлено проблеми здоров'язбережувальної роботи українського дошкілля, яке поступово зазнавало трансформації його змісту.

Заслуговує на увагу оцінка здоров'язбережувальних завдань, що лежать в основі пріоритетних напрямів діяльності закладів дошкільної освіти в умовах сьогодення. Проаналізовано нові авторські методики формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку. Здобувачкою визначено доцільність реалізації здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій в умовах нових викликів – пандемії та російсько-української війни.

Наголошуємо на інноваційності роботи, сутність якої, на наше переконання, полягає в усвідомленні авторкою нових завдань, що ставить перед закладом дошкільної освіти стрімкий суспільний розвиток, подекуди негативно впливаючи на здоров'я дитини. Виходячи з цього, Юлія Денисяк вибудовує науковий пошук з урахуванням сучасних тенденцій розвитку суспільства і окремої особистості.

Вважаємо, що усі задекларовані завдання розв'язані, план роботи приведений у відповідність змісту роботи, здобувачкою враховано тенденції сучасної дошкільної освіти у її різноманітті, викликах й проблемах. Це безпосередньо стосується стратегії і тактики побудови шляхів формування здоров'язбережувальної компетентності дітей, зміни підходів до зміцнення та збереження здоров'я дитини, появи нових, не розв'язаних проблем, як от інклюзії, тощо.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. У Розділі 1. авторка ґрунтовно розкриває міжпредметні зв'язки у рамках проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти. Цей аспект роботи узагальнено у таблиці, яка відображає складність і неоднорідність проблеми й вказує на необхідність її комплексного вирішення. Вважаємо, що слід було деталізувати не лише зміст міжпредметних зв'язків, але й презентувати форми роботи, що дають можливість їх реалізації з дошкільниками.

2. У роботі слід надати більше уваги новим викликам у сфері формування здоров'язбережувальної компетентності дітей, а саме питанням пандемії та війни, які вкрай негативно впливають на здоров'я дітей, хоча ці проблеми частково відображені у розділі 2. Вважаємо, що саме заклад дошкільної освіти повинен активно реагувати на новітні суспільні виклики сьогодення.

3. Авторкою проаналізовано основні технології здоров'язбереження авторства Е. Вільчковського, М. Єфименка, Т. Дмитренко, Т. Андрющенко та інших науковців. Варто було б, на нашу думку, запропонувати власні ідеї щодо формування здоров'язбережувальної компетентності дітей з урахуванням сучасних підходів та суспільних викликів.

4. Основну увагу здобувачка зосереджує на питаннях формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільнят. Вважаємо за доцільне

акцентувати увагу й на питаннях екологічної, валеологічної, природоохоронної складових культури здоров'я дитини.

Водночас висловлені зауваження не применшують значущості проведеного дослідження, що має наукову вартість.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота **Денисяк Юлії Василівни** на тему **«Формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти (кінець XX – початок XXI століття)»**, є самостійно виконаною працею, що має теоретичне й практичне значення. Вона містить оригінальні підходи до розв'язання питань, пов'язаних із реалізацією завдань щодо формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти. Дослідження містить нові, раніше не захищені наукові положення, характеризується єдністю мети, завдань і змісту, а отримані результати в сукупності спрямовуються на розв'язання актуальної педагогічної проблеми.

Зміст роботи відповідає поставленій меті, визначені завдання розв'язані повністю, мети дослідження досягнуто. Наукові положення, висновки, рекомендації аргументовані та обґрунтовані, характеризуються науковою новизною, мають теоретичне та практичне значення, отримали належну апробацію на науково-практичних конференціях. Публікації здобувачки відображають усі отримані результати.

Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертаційне дослідження **Денисяк Ю.В. «Формування здоров'язбережувальної компетентності дітей в умовах закладу дошкільної освіти (кінець XX – початок XXI століття)»** відповідає вимогам наказу МОН України за № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. за № 44), тому його авторка **Денисяк Юлія Василівна** заслуговує на

присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/ Педагогіка» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти
ДДПУ імені Івана Франка



Тетяна Надім'янова

